

แนวทางการสอนรายวิชา (Course Outline)
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต)
วิชา สพ.313 จิตสังคมบำบัด (Sec./Gr 9000/01)
ภาคเรียนที่ 1/2566

วัน/เวลา/ห้องบรรยาย

วันพุธ เวลา 13:30-16:30 ห้องเรียน SC4005

วันสอบไล่ 20 ธ.ค.66 (เช้า) เวลา 09:00 - 12:00

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา รongศาสตราจารย์ ดร. วิไลภรณ์ โคตรบึงแก
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ห้อง 711
โทร. 081-932-0779
อีเมล kaewilai@tu.ac.th; kaewilai@hotmail.com

อาจารย์ ดร. ชัยพร อุโฆษจันทร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ห้อง 703
โทร.081-951-6127 (add line จากเบอร์นี้)
อีเมล Ajarn_tan_bsw@hotmail.com (กรณีเร่งด่วนให้โทร)

คำอธิบายรายวิชา

ความหมาย หลักการ ขั้นตอนพื้นฐานของจิตสังคมบำบัดที่ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์สุขภาพ/ทางการแพทย์ แนวทางการบำบัดในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม ครอบครัว และชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสังคมบำบัดกับงานสังคมสงเคราะห์สุขภาพ/ทางการแพทย์ บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์สุขภาพ/ทางการแพทย์และการประยุกต์ใช้ (มีการศึกษาดูงาน)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจของนักศึกษาต่อความหมาย หลักการ ขั้นตอนพื้นฐานของการบำบัดที่ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์ ตลอดจนแนวทางการบำบัดในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม และครอบครัว ชุมชนบำบัด
2. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการบำบัดกับงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์
3. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์และการประยุกต์ใช้แนวทางการบำบัดในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการบำบัดให้แก่นักศึกษา

วิธีการเรียนการสอน

1. บรรยายหลักการและทฤษฎี และการอภิปราย
2. การยกตัวอย่างและการสาธิต
3. การสะท้อนตนเอง (Self-Reflection)
4. การฝึกทักษะในและนอกห้องเรียน
5. การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับนักสังคมสงเคราะห์ หรือ กิจกรรมเสริมความรู้และประสบการณ์อื่นๆ

แผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้จากหลักสูตรสู่รายวิชา (Curriculum Mapping)

● ความรับผิดชอบหลัก ○ ความรับผิดชอบรอง

1. คุณธรรม จริยธรรม					2. ความรู้			3. ทักษะทาง ปัญญา			4. ทักษะ ความ สัมพันธ์ฯ			5. ทักษะการ วิเคราะห์ฯ			6. ทักษะการปฏิบัติ ทางวิชาชีพ				
1	2	3	4	5	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	1	2	3	4	
●		●	●		○					○	●	●	●			○	○	○	○	●	○

หมายเหตุ: รายละเอียดผลการเรียนรู้จากหลักสูตร (Curriculum Mapping) ดูรายละเอียดได้จากหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563)

วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ (100 คะแนน)

1. เก็บคะแนนระหว่างภาคการศึกษา	50	คะแนน
1) การเก็บคะแนนภาคทฤษฎี	20	คะแนน
2) ฝึกทักษะในชั้นเรียนและการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection)	30	คะแนน
2. ฝึกปฏิบัติการกลุ่มจิตสังคมบำบัด	20	คะแนน
3. สอบปลายภาค	30	คะแนน
รวม	100	คะแนน

การตัดเกรดแบบอิงกลุ่ม โดยพิจารณาการกระจายตัวแบบปกติ (Normal Distribution)

นโยบายการเรียนการสอนในชั้นเรียน

1. นักศึกษาเข้าชั้นเรียนตรงเวลาโดยการเข้าเรียนสายในแต่ละครั้งผู้สอนมีสิทธิจะหักคะแนนการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน
2. นักศึกษาไม่ใช่โทรศัพท์ระหว่างเรียนและเปลี่ยนเป็นระบบสั่น ในกรณีฉุกเฉินหรือมีความจำเป็นให้นักศึกษาออกไปใช้โทรศัพท์ภายนอกห้องเรียนได้แต่ไม่ควรเกิน 5 นาที
3. นักศึกษาเคารพและให้เกียรติอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นโดยการแสดงออกถึงความตั้งใจและแสดงความคิดเห็นหรือรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยยึดถือหลักของการเคารพและให้เกียรติผู้อื่น
4. การขาดเรียนเนื่องจากป่วยต้องมีใบรับรองแพทย์การลา ก็ต้องได้รับการพิจารณาอนุมัติจากผู้สอนล่วงหน้า อย่างไรก็ตามผู้สอนอาจจะมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่ขาดไป
5. ผู้สอนจะรับงานที่นักศึกษาส่งตามเวลาที่กำหนดเท่านั้น
6. ขอความร่วมมือนักศึกษาแต่งกาย “สุภาพ” เข้าห้องเรียนและห้องสอบ
7. หากนักศึกษามีข้อสงสัยในเนื้อหาของวิชาหรือต้องการความช่วยเหลืออื่นๆจากอาจารย์ผู้สอนโปรดนัดหมายเพื่อพูดคุยกับอาจารย์ผู้สอนตามเบอร์โทรศัพท์และอีเมลที่ให้ไว้

จรรยาบรรณในชั้นเรียนและทางวิชาการ

นักศึกษาผู้ซึ่งจะสำเร็จเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ควรยึดถือหลักปฏิบัติดังต่อไปนี้อย่างเคร่งครัด

1. นักศึกษาไม่นำผลงานทางวิชาการของผู้อื่นมาใช้ประโยชน์โดยไม่อ้างอิงตามหลักวิชาการ
2. การลอกข้อสอบหรือทุจริตในการสอบถือเป็นความผิดร้ายแรงและอาจถูกพิจารณาให้ออกจากสถานภาพการเป็นนักศึกษา

การช่วยเหลือ/สนับสนุนนักศึกษาพิการหรือผู้ที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

หากนักศึกษามีความพิการหรือมีความต้องการการช่วยเหลือ/สนับสนุนพิเศษเพื่อให้การเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของวิชาที่ได้กำหนดไว้ โปรดแจ้งอาจารย์ผู้สอนในคาบแรกที่พบอาจารย์เพื่อจะได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสมต่อไป

แผนการเรียนรู้การสอน

วัน/เดือน/ปี	เนื้อหาการเรียน	วิธีการสอน	ผู้บรรยาย
ครั้งที่ 1 16 ส.ค. 66	-แนะนำวิชาและวัตถุประสงค์ของวิชาและ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียน การสอน -การสร้างสัมพันธภาพและการรู้จักตัวตน ของผู้เรียนผ่านกิจกรรม	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - กิจกรรมในชั้นเรียน	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 2 23 ส.ค. 66	- ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับงานสังคม สงเคราะห์คลินิกในงานสังคมสงเคราะห์ทาง การแพทย์/สุขภาพ เช่น นโยบาย รูปแบบการ ปฏิบัติงาน โดยยกตัวอย่างจากงานสังคม สงเคราะห์คลินิกทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - กิจกรรมในชั้นเรียน	รศ. ดร. วิไลภรณ์
ครั้งที่ 3 30 ส.ค. 66	-ประเด็นด้านจิตสังคมของผู้ป่วยเรื้อรังและ คนพิการ (Psychosocial aspects of persons with chronic illness and disabilities) เช่น กระบวนการปรับตัวของ ผู้ป่วยและครอบครัวต่อความเจ็บป่วยเรื้อรัง และความพิการ ความเครียดของผู้ป่วยและ ผู้ดูแล ทักษะทางสังคม/ทักษะการจัดการ ปัญหา เป็นต้น	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - กิจกรรมในชั้นเรียน	อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 4 6 ก.ย. 64	- การประเมินและวินิจฉัยทางสังคมและ ความเชื่อมโยงสู่การบำบัดทางจิตสังคม เช่น การประเมินความเครียด การประเมิน ความพร้อมของครอบครัว การประเมิน ความพร้อมของผู้ดูแล เป็นต้น เพื่อ เชื่อมโยงไปสู่การออกแบบโปรแกรมจิต สังคมบำบัดที่ตอบสนองต่อประเด็นที่ เกี่ยวข้อง	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - ฝึกทักษะ	รศ. ดร. วิไลภรณ์
ครั้งที่ 5 13 ก.ย. 66	- ความหมาย, หลักการ, ขั้นตอนพื้นฐาน ของการบำบัดและการประยุกต์ใช้ในงาน สังคมสงเคราะห์ ในระดับบุคคล ครอบครัว กลุ่ม และชุมชน	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - กิจกรรมในชั้นเรียน	รศ. ดร. วิไลภรณ์

วัน/เดือน/ปี	เนื้อหาการเรียน	วิธีการสอน	ผู้บรรยาย
	- ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับสัมฤทธิ์ผลของจิตสังคมบำบัดสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย		
ครั้งที่ 6 20 ก.ย. 66	ทบทวนแนวคิด/ทฤษฎี/แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดทางจิตสังคม - Psychoanalysis/Psychodynamic Theory - Behavioral Theory - Cognitive theory	- บรรยาย - อภิปรายแลกเปลี่ยน - กิจกรรมในชั้นเรียน - ฝึกทักษะ	อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 7 27 ก.ย. 66	ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดทางจิตสังคม (ต่อ) - Humanistic approach - Holistic/Integrative approach - Psychoeducation	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - อภิปรายแลกเปลี่ยน	อ. ดร. ชัยพร
1-8 ตุลาคม 2566 สัปดาห์สอบกลางภาค			
ครั้งที่ 8 11 ต.ค. 66	แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว - ทฤษฎีระบบครอบครัว (Family system theory) - ทฤษฎีความเครียดของครอบครัว (Family stress theory) - ทฤษฎีความขัดแย้งของครอบครัว (Conflict theory of family) - ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมของครอบครัว (Social Exchange of Family theory)	- ฝึกทักษะในชั้นเรียน - Self-reflection	อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 9 18 ต.ค. 66	ครอบครัวบำบัด กลุ่มบำบัด และชุมชนบำบัด ความหมาย, หลักการ, ขั้นตอนพื้นฐานของการบำบัดและการประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายของงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์/สุขภาพ	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - อภิปรายแลกเปลี่ยน	รศ. ดร. วิไลภรณ์

วัน/เดือน/ปี	เนื้อหาการเรียน	วิธีการสอน	ผู้บรรยาย
ครั้งที่ 10 25 ต.ค. 66	รูปแบบการบำบัดร่วมสมัยเพื่อการ ประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์ - ศิลปะบำบัด - Expressive Therapy - นิทานบำบัด	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - อภิปรายแลกเปลี่ยน	อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 11 1 พ.ย. 66	การออกแบบกิจกรรมจิตสังคมบำบัดกับ กลุ่มเป้าหมายของงานสังคมสงเคราะห์ทาง การแพทย์/สุขภาพ	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - อภิปรายแลกเปลี่ยน	รศ. ดร. วิไลภรณ์
ครั้งที่ 12 8 พ.ย. 66	ฝึกปฏิบัติ (Workshop) การออกแบบ กิจกรรมจิตสังคมบำบัดกับกลุ่มเป้าหมาย ของงานสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์/ สุขภาพ	- ฝึกทักษะใน/นอก ห้องเรียน - Self-reflection	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 13 15 พ.ย. 66	ฝึกปฏิบัติการดำเนินการกลุ่มจิตสังคมบำบัด	- ฝึกทักษะใน/นอกชั้นเรียน - Self-reflection	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 14 22 พ.ย. 66	ฝึกปฏิบัติการดำเนินการกลุ่มจิตสังคมบำบัด	- ฝึกทักษะใน/นอกชั้นเรียน - Self-reflection	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 15 29 พ.ย. 66	บทบาทของนักสังคมสงเคราะห์และการ ประยุกต์ใช้แนวทางการบำบัดกับ กลุ่มเป้าหมายของงานสังคมสงเคราะห์ทาง การแพทย์/สุขภาพ	- ฝึกทักษะใน/นอกชั้นเรียน - Self-reflection	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร
ครั้งที่ 16 6 ธ.ค. 66	ทบทวนการเรียนรู้ตลอดภาคการศึกษาและ การเตรียมความพร้อมก่อนสอบ	- บรรยาย - กิจกรรมในชั้นเรียน - อภิปรายแลกเปลี่ยน	รศ. ดร. วิไลภรณ์ อ. ดร. ชัยพร

หมายเหตุ: ตารางอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสม

หนังสืออ่านประกอบ

1. เอกสารและตำราหลัก

- กิตติยา นรามาศ. (2529). **ครอบครัวบำบัดในผู้ป่วยเด็กที่มีบุคลิกภาพผิดปกติ : วิจัยเสริมหลักสูตร**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิตติยา นรามาศ. (2539). **สังคมสงเคราะห์จิตเวช**. เอกสารประกอบการบรรยาย.
- วัจนินทร์ โรหิตสุข, ศิริรัตน์ คุปติวุฒิ และ สมร อริยานุชิตกุล. **ครอบครัวบำบัด มุมมองของทีมนักวิชาการและสมาชิกในครอบครัวต่อปัญหาครอบครัว**. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย. ปีที่ 44, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2542, น. 258-268.
- ทินกร วงศ์ปกรันย์. (2555). **จิตบำบัด : ทฤษฎีและเทคนิค**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. (2545). **จิตบำบัด**. กรุงเทพฯ: สาขาสังคมสงเคราะห์ทางการแพทย์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นริชญา ศรีบูรพา. (2549). **รู้จัก-ชุมชนบำบัด**. เชียงใหม่: ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด เชียงใหม่.
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). **ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- วันนีย์ วาสิกะสิน. (2552). **การพัฒนาทักษะการทำจิตบำบัดกลุ่มในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช : รายงานการศึกษาวิจัย**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- วันนีย์ วาสิกะสิน. (2555). **จิตสังคมบำบัดในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัลลิกา ประสงค์เวช. (2533). **แนวคิดชุมชนบำบัดกับการประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต.
- สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์. (2544). **คู่มือครอบครัวบำบัดสำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านครอบครัวและเด็ก**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2544). **จิตบำบัดและการให้คำปรึกษาครอบครัว**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: บริษัทศูนย์วิจัยและพัฒนาครอบครัว จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

- Berg-Cross, L. (1988). **Basic concepts in family therapy: an introductory text**. New York: Haworth Press.
- Carr, A. (2000). **Family therapy: concepts process and practice**. Chichester, England: Wiley.
- Gladding, S. T. (2002). **Family therapy: history, theory, and practice**. (3rded.) Upper Saddle River, N.J.: Merrill/Prentice Hall.
- Goldenberg, I, Goldenberg H. (2004). **Family therapy: an overview**. (6th ed.)

Pacific Grove, Calif., U.S.A.: Thomson/Brooks/Cole.

Nichols, M. P. & Schwartz, R. C. (2004). **Family therapy: concepts and Methods.** (6th ed.) Boston: Pearson/ Allyn and Bacon.

Perez, J. F. (Joseph Francis). (1979). **Family counseling: theory and practice.** New York: Van Nostrand.

Rubin, J. A. (2001). **Approaches to art therapy: theory and technique.** Philadelphia, Pa.: Brunner-Routledge.

Worden, M. (2003). **Family therapy basics.** (3rd ed). Pacific Grove, Calif., U.S.A.: Thomson/Brooks/Cole.

Satir, V., et. al. (1991). **The Satir model: family therapy and beyond.** Palo Alto, Calif.: Science and Behavior Books.

2.เอกสารและข้อมูลสำคัญ

เทอดศักดิ์ เดชคง. (2544). **สติบำบัด.** กรุงเทพฯ : มติชน. ม.ป.พ.

บุษกร บิณฑสันต์. (2553). **ดนตรีบำบัด.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วัชร อੰนาค. (2540). **เอกสารทางวิชาการเทคนิคงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชกับครอบครัวบำบัด.** นนทบุรี:

ศูนย์สุขวิทยาจิต กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

สมสกุล สุภัทรพันธุ์. (2532). **เทคนิคการทำกลุ่มจิตบำบัด.** วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต; 3, 1 (ม.ค.-เม.ย. 2532) 36-43

สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและครอบครัว. (2541). **คู่มือปฏิบัติงานชุมชนบำบัดในกระบวนการยุติธรรม**

เยาวชนและครอบครัว / โครงการพัฒนาชุมชนบำบัด สถาบันพัฒนากระบวนการยุติธรรมเยาวชนและ

ครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ศุภรา กันตะพัฒนา. (2550). "กลุ่มบำบัด"ทางเลือกเยียวยาหัวใจคน. **ชีวจิต**; 9, 200 (ก.พ. 2550) 56-61.

สุพจน์ ศิริรัชนิกร, สุชาติ ทองสีมา, สิทธิเดช โรหิตะสุข. (2551). **ศิลปะบำบัด : ณ สถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพล**

ภาพ ปากเกร็ด บ้านนนทภูมิ และโรงเรียนประชาบดี. กรุงเทพฯ: โครงการศิลปกรรมบำบัดเพื่อเด็กและเยาวชน

ผู้ด้อยโอกาส มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.